

Karolina Kmieciak-Jusięga
Akademii Igantianum w Krakowie

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji:

Optymalizowanie profilaktyki społecznej i resocjalizacji. Tradycja, współczesność, perspektywy, Wrocław, 26–27.11.2014

W dniach 26–27 listopada 2014 roku z okazji 40-lecia Zakładu Resocjalizacji zorganizowano w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego międzynarodową konferencję pt. *Optymalizowanie profilaktyki społecznej i resocjalizacji. Tradycja, współczesność, perspektywy*. Patronat honorowy nad wydarzeniem objął rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Marek Bojarski oraz przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN prof. Bogusław Śliwerski. Współorganizatorami byli: Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej we Wrocławiu, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji, Dolnośląskie Stowarzyszenie Kuratorów Sądowych FRONTIS, Oddział Dolnośląski Polskiego Towarzystwa Higieny Psychiczej oraz Wrocławski Oddział Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego. Nad całością czuwali obecni pracownicy Zakładu Resocjalizacji, szczególnie dr Sławomir Grzesiak, który był jednocześnie sekretarzem konferencji.

W pierwszym dniu od rana do przerwy obiadowej, po uroczystym powitaniu gości przez dyrektora Instytutu Pedagogiki UW r. dr hab. Alicję Szerląg, odbyła się ogólna sesja plenarna, którą rozpoczął dr Adam Szczówka, wieloletni pracownik Zakładu Resocjalizacji, pamiętający jego początki. Zaprezentował bogaty zbiór zdjęć dokumentujących historię zakładu, wspólne wyjazdy pracowników, ale przede

wszystkim przedstawił chronologicznie najważniejsze i znaczące wydarzenia mające wpływ na rozwój wrocławskiej szkoły resocjalizacji.

Następnie prof. Marek Konopczyński, rektor Pedagogium – Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie, omówił ewolucję polskiej resocjalizacji od korekcji (kary, nagrody, terapii psychodynamicznej) do wyzwalań potencjałów, której egzemplifikacją jest twórcza resocjalizacja oraz wiele innych nowych projektów realizowanych w ramach pedagogiki resocjalizacyjnej. Podkreślił między innymi, że przystosowanie do warunków penitencjarnych jest fałszywym przystosowaniem, ale zawsze musimy mieć na uwadze dwie jego perspektywy (osoby przystosowującej się i obserwatora). Zaznaczył też, o czym pedagodzy resocjalizacji dobrze wiedzą, że sama, oparta na naukowych przesłankach terapia psychiatryczna (a tylko taka jest terapią sensu stricto) nie jest remedium dla resocjalizacji. Natomiast może być wtedy i tylko wtedy efektywna, kiedy łączona jest z opieką i wychowaniem. Tym samym prof. Konopczyński wskazał na ścisły związek między resocjalizacją a pedagogiką, szczególnie teorią wychowania.

Kolejny wykład autorstwa dr hab. Mariusza Sztuki, ucznia nieodżałowanego ś.p. Profesora Bronisława Urbana, miał na celu omówienie głównych szkół naukowych w polskiej resocjalizacji. W syntetyczny sposób kierownik Zakładu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji w Uniwersytecie Jagiellońskim przedstawił w historycznej perspektywie najważniejsze dokonania szkoły warszawskiej, krakowskiej i oczywiście wrocławskiej. Podkreślił znaczenie wrocławskich badaczy oraz wskazał na istotę współpracy i komunikacji wskazanych szkół.

Po tych refleksyjnych zgoła wystąpieniach nastąpił czas na zastanowienie się nad stanem realnym polskiej resocjalizacji. Prof. Marek Heine z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu podjął niezwykle istotny temat kształcenia pedagogów resocjalizacji w kontekście nabywania przez nich kompetencji zawodowych, co jest kwestią wydawałoby się najważniejszą z punktu widzenia uczestników konferencji, którymi byli w większości nauczyciele akademickcy i studenci. Profesor wskazał na szereg nieprawidłowości i niekonsekwencji w procesie dydaktycznym oraz w cyklu prowadzenia praktyk studenckich. Omówił też nowe propozycje zmian, którym winni przyrzeć się także decydenci szkolnictwa wyższego.

Przed przerwą kawową prof. Andrzej Bałandynowicz z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach odpowiadał na pytanie o koszty i znaczenie zdehumanizowanej resocjalizacji osadzonej na przymusie i wtórnej stygmatyzacji. Jak wiadomo od lat prof. Bałandynowicz propaguje system probacyjny w Polsce a jego wystąpienia zawsze są pełne entuzjazmu i wiary w nową jakość systemu krajowej resocjalizacji. Zaraz po przerwie był czas dla zagranicznych gości. Najpierw wystąpiły prof. Vratislava Černikova i dr Jana Firstova z Akademii Policyjnej w Pradze, które omówiły temat wartości jako ważnych czynników kryminogennych. Następnie dr Liudmyła Knedel i dr Liudmyła Dubchak z Instytutu Służby Więziennej w Kijowie w kontekście obecnych wydarzeń konfliktowych i działań terrorystycznych na Ukrainie scharakteryzowały nowoczesne tendencje w tamtejszej polityce penitencjarnej.

Po pełnych emocji wystąpieniach uczestnicy konferencji mieli okazję wysłuchać jeszcze trzech wykładów. Prof. Elżbieta Łuczak z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie kompleksowo omówiła zagadnienia skuteczności resocjalizacji penitencjarnej. Następnie prof. Krystyna Ostrowska, wieloletni i zasłużony pracownik Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawiła perspektywy resocjalizacji w świetle dorobku psychologii pozytywnej, szczególnie w ujęciu Kazimierza Dąbrowskiego i Martina Seligmana. Pani Profesor szczegółowo i w uporządkowany sposób scharakteryzowała pięć wyznaczników dobrostanu w kontekście psychologii pozytywnej, łącząc je ze wskaźnikami przestępczości. Zaznaczyła między innymi, że wedle badań istnieje korelacja między skłonnością do praktyk religijnych a liczbą popełnianych przestępstw. Podkreśliła więc znaczenie transcendencji/duchowości w procesie resocjalizacji. Ostatni wykład przed przerwą obiadową wygłosił wieloletni pracownik i w pewnym okresie także kierownik Zakładu Resocjalizacji dr Piotr Kwiatkowski. Przedstawił on kwestię profilaktyki i resocjalizacji w kontekście postępów neurogenetyki. Tym samym dokonano kłamrowego zamknięcia głównych obrad jubileuszowej konferencji.

Po obiedzie toczyły się obrady w czterech specjalistycznych panelach, które dotyczyły: profilaktyki niedostosowania społecznego, resocjalizacji nieletnich, metod pracy penitencjarnej i penitencjarystyki oraz probacji w aspektach prawno-kryminologicznych. Z powodu nieobecności profesorów Jacka Kurzępy i Mariusza Jędrzejko pierwszy

panel poprowadził dr Piotr Kwiatkowski, gospodarz konferencji. Jako pierwsza wystąpiła dr Karolina Kmiecik-Jusięga (Akademia Ignatianum) z prelekcją dotyczącą profilaktyki zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym. Omówiła teoretyczne podstawy zachowań ryzykownych i ich przyczyn, zwróciła uwagę na potrzebę klasyfikacji zachowań ryzykownych na niebezpieczne i problemowe oraz definiowania ryzyka w kontekście profilaktyki społecznej. Przedstawiła również system działań zapobiegawczych w gminie Zielonki, ze szczególnym uwzględnieniem projektu profilaktyki zintegrowanej „Cuder”.

Następnie mgr Agnieszka Sorbut zwróciła uwagę na pozorną skuteczność działań służb socjalnych wobec rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty, a mgr Emilia Wołyniec dokonała przeglądu wybranych programów prewencyjnych skierowanych do nieletnich, powstałych na podstawie Krajowych Standardów Wymiaru Sprawiedliwości dla Nieletnich w Wielkiej Brytanii. Podzieliła się też ze słuchaczami refleksjami jakie zrodziły się przy okazji uczestnictwa w jednym z takich projektów.

W drugiej sekcji paneliści pod kierunkiem prof. Marka Konopczyńskiego i prof. Marka Heinego wysłuchali wystąpienia dr Justyny Kusztal z Uniwersytetu Jagiellońskiego, która pytała o zasadę dobra dziecka w polskim postępowaniu w sprawach nieletnich. Następnie dr Bogdan Stańkowski z Akademii Ignatianum omówił pedagogię resocjalizacji adolescentów nieprzystosowanych społecznie w perspektywie doświadczeń rodziny salezjańskiej we Włoszech, a dr Agnieszka Barcikowska z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu analizowała zastosowanie modelu R-N-R w diagnostyce resocjalizacyjnej. W tym samym panelu dr Elena Karpuszenko z Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie położyła akcent na kwestie aksjologiczne związane z dotrzymywaniem słowa w pokoleniu młodzieży XXI wieku, dr Magorzata Oleniacz z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej omówiła badania etnograficzne w resocjalizacji, a dr Honorata Czajkowska i mgr Aleksander Samek z Dolnośląskiego Stowarzyszenia Kuratorów Sądowych Frontis scharakteryzowali nadzór nad nieletnimi w świetle obowiązujących regulacji prawnych.

Trzeci panel, moderowany przez prof. Elżbietę Łuczak i prof. Janinę Florczykiewicz, rozpoczął prof. Sławomir Przybyliński referujący dziejową myśl penitencjarną (*Od krnąbrnych izolowanych przestępców do niebezpiecznych więźniów*). Dr Krzysztof Biel z Akademii

Ignatianum omówił kwestię gotowości do resocjalizacji skazanych kobiet i mężczyzn, a mgr Emilia Sokołowska z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej wskazała na znaczenie pracy charytatywnej mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności na terenie Dolnego Śląska. Następnie wygłoszono dwa referaty: dr Marek Kalaman z Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej mówił o edukacji więźniów na poziomie studiów wyższych a prof. Janina Florczykiewicz na temat edukacji artystycznej w resocjalizacji penitencjarnej.

Ostatnią sekcję prowadzoną pod kierunkiem prof. Andrzeja Bałandynowicza i prof. Andrzeja Węglińskiego rozpoczął referat tego drugiego o zasobach osobistych i kompetencjach zawodowych kuratorów sądowych i pracowników socjalnych jakie są niezbędne w pracy w osobami dozorowanymi z problemem alkoholowym. Dr Beata Zajęcka z Częstochowy podjęła problem osób opuszczających zakłady karne, a mgr Anna Chańko wskazała z kolei na zjawisko stygmatyzacji społecznej kobiet odbywających karę pozbawienia wolności. Dr Krzysztof Dziedzic z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej scharakteryzował motywacje do podejmowania pracy w Służbie Więziennej, mgr Monika Podczasik z Uniwersytetu Opolskiego wskazała na potrzebę badań kondycji psychofizycznej pracowników więziennictwa, a dr Paweł Kobes z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej z Legnicy omówił przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia stosowanego wobec młodocianych.

W drugim dniu konferencji kontynuowano dyskusje panelowe oraz wystąpienia, z których w pierwszym panelu na szczególną uwagę zasługiwała prelekcja dr Małgorzaty Michel z Uniwersytetu Jagiellońskiego na temat procesu socjalizacji dzieci ulicy do gangów młodzieżowych w przestrzeniach lokalnych oraz symboliczno-interakcjonistycznego wymiaru tej socjalizacji. W drugim panelu dr Barbara Jezierska z Uniwersytetu Wrocławskiego omawiała funkcjonalność instytucji resocjalizacji dla nieletnich, a dr Arkadiusz Kamiński z kolei rozważał jak wygląda funkcjonowanie społeczne nieletnich na terenie młodzieżowych ośrodków wychowawczych. W trzecim panelu dr Sławomir Grzesiak, gospodarz konferencji, referował temat konfliktu i ryzyka w pracy penitencjarnej wychowawców, natomiast w czwartej sekcji poruszano problemy wykonywania kar pozbawienia wolności, zaburzeń procesu socjalizacji recydywistów penitencjarnych oraz zachowań autoagresywnych w kontekście uwięzienia.

Podsumowując jubileuszową konferencję, należy zauważyć, że w sposób profesjonalny poruszono niezwykle istotne tematy oscylujące wokół zagadnień profilaktyki społecznej i resocjalizacji. Po pierwsze, dokonano syntezy polskiego dorobku pedagogiki resocjalizacyjnej i wypracowanych praktyk penitencjarnych. Rozważano nad metodami pracy w środowisku zamkniętym, funkcjonowaniem zakładów karnych oraz skutecznością realizowanych w nich projektów. Potwierdzono potrzebę interdyscyplinarnego podejścia do działań resocjalizacyjnych i tych, które są związane z profilaktyką społeczną. Zasugerowano też jakie zmiany powinny mieć miejsce w obszarze kształcenia przyszłej kadry resocjalizacyjnej. Pewne wątki tematów dotyczyły potwierdzenia słuszności działań opartych na polskim podejściu teoretycznym, inne otwierały nowe obszary badawcze, których waga i znaczenie wskazują na konieczność podjęcia działań zmierzających do ich naukowego poznawania.